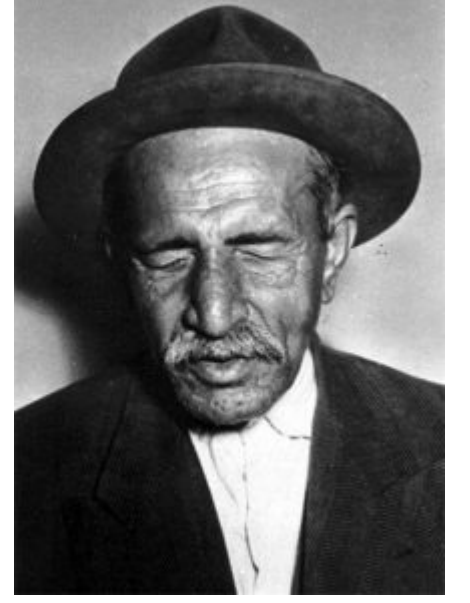

Âşık Veysel Şatıroğlu (1894-1973)

1894 (H. 1310) yılının güz aylarında Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Sivrialan köyünde dünyaya gelmiş olan Âşık Veysel, çiftçi Karaca Ahmet ve Gülizar çiftinin altı çocuğundan beşincisidir. Âşık Veysel'in ailesi 1934'te Soyadı Kanunu ile birlikte önce Ulu soyadını almış, sonrasında ise lakapları olan Şatıroğlu ile bunu değiştirmiştir. Âşık Veysel, yedi yaşında yakalandığı çiçek hastalığı sonrasında sağ gözünü kaybetmiştir. Sol gözüne ise perde inmiştir. İlerleyen zamanlarda ahırda uğraştığı bir gün babasının koltuğunun altındaki üvendirenin (ince, uzun değnek) gözüne saplanması üzerine sol gözünü de kaybetmiştir. Böylece Veysel'in karanlık dünyası başlamıştır. Aslında bu karanlık dünya onun Âşık Veysel olma yolunda ilerlemesini sağlayan önemli bir aşama olarak da düşünülebilir. Âşık Veysel'in görme engeli, eğitim hayatını etkilemiş ve okula gidememiştir. Onun sanat sahibi olmasını isteyen babası Ahmet Efendi, Veysel'e saz dersleri aldirmaya karar vermiştir. Böylece Âşık Veysel'i, kendisinden "ilk saz hocam" diye bahsettiği Molla Hüseyin'e çırak olarak vermiştir. Âşık Veysel, on beş yaşlarına geldiğinde saz çalmaya, köylerine gelen halk şairi Camşihli Ali Ağa'dan usta malı şiirler öğrenip söylemeye başlamıştır.

Âşık Veysel Şatıroğlu

Görme engeli dolayısıyla askere gidemeyen Âşık Veysel, 25 yaşına geldiğinde akrabalarından birinin kızı olan Esmâ ile evlenmiştir. Bu evlilikten iki çocuğu olmuştur. Oğlu Ali, doğduktan on gün sonra, kızı Elif ise iki yaşındayken ölmüştür. Esmâ ve Âşık Veysel çiftinin evlilik hayatı, sonrasında kötü bir şekilde son bulmuştur. Âşık Veysel, ikinci evliliğini 1929 yılında Sivas'ın Hafik ilçesinde bir tekkede tanıştığı Gülizar Hanım ile yapmıştır. Çiftin bu evlilikten Zöhre, Ahmet, Hüseyin, Menekşe, Bahri, Zekine ve Hayriye isminde yedi çocukları dünyaya gelmiştir.

Âşık Veysel'in hayatında yeni bir dönemin başlangıcı ise Sivas Millî Eğitim Müdürü Ahmet Kutsi Tecer'le tanışması olmuştur. 1931 yılında Tecer'in Sivas'ta düzenlediği Sivas Halk Şairleri Bayramı'na katılan Âşık Veysel, saz şairliğini kamuoyuna duyurmuştur. Bu bayrama Âşık Veysel'in dışında Dertli Haydar (Haydar Özdemir), Seyit (Seyit Türk), Cehdî (Veysel Cehdî Kut), Ali (Ali Akış), İzzeti (Ali İzzet Özkan), Feryadî (Mustafa Feryadî Çağırın), Ali (Ali Tozkoparan), Hamit (Hamit Şeker) ve Derdimend (Fatma Oflaz) katılmıştır.

Cumhuriyet'in 10. yılında Âşık Veysel, Sivas Nahiye Müdürü'nün isteğiyle yazmış olduğu "Atatürk'tür Türkiye'nin İhyası" diye başlayan ilk şiirini okumuştur. Bu şiiriyle sesini duyuran Âşık Veysel, kendini âşık olarak halka tanıtmayı başarmış ve Ahmet Kutsi Tecer tarafından "Halk Şairi" olduğuna dair belge almıştır. Cumhuriyet Destanı, Türkiye'nin kuruluş süreci ve bu süreçte etkin rol oynayanlarla birlikte devletin ihyasında en büyük rolü oynayanın Atatürk olduğunu belirten satırlarla başlamaktadır. Şiirinde Atatürk'ün vatanı kurtarmak için canından geçtiğini, vatanı düşmandan temizleyip modern Türkiye'nin canlanmasını sağlayan temel taşları diktiğini belirten Âşık Veysel, bu yolda herkesin üzerine düşeni yapması gerektiğini söylemektedir.

Bu destanı okumasından sonra Âşık Veysel, Sivas'tan yola çıkarak üç ayın sonunda Ankara'ya vardığında ilk arzusu Atatürk'ün huzuruna çıkmak olmuştur. Eşi Gülizar Hanım'ın "Ata'ya gidemediğine bir, askere gidemediğine iki; yanardı ki o kadar olur..." sözü, onun ömrü boyunca en büyük iki isteğinin de gerçekleşemediğini veciz bir şekilde belirtmektedir. Arzusuna ulaşamayan Âşık Veysel'e vekiller ve bakanların yardımıyla Ankara'da Hâkimiyet-i Milliye gazetesinin kapıları açılmıştır. Destan, 2 Nisan 1934'te Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde yayımlandıktan sonra âşığı bütün Türkiye'nin tanınması yolunda önemli bir aşama kat edilmiştir. Destanın beğenilmesi üzerine aynı gazetenin 3 Nisan 1934 tarihini taşıyan nüshasının ilk sayfasında Âşık Veysel'in bir fotoğrafı ile şiirine ilişkin bir değerlendirme yazısı yayımlanmıştır.

Ankara yolculuğundan sonra Âşık Veysel, Çorum, Tokat, Yozgat, Kayseri, Konya, Mersin, Adana, İstanbul gibi şehirlerde çeşitli âşık toplantılarına katılmıştır. Geçimini sağlamak için şehirleri ve köyleri dolaşmıştır.

Âşık Veysel, TRT radyolarında çeşitli programlara katılmıştır. Cumhuriyet gazetesinin günlük ya da haftalık radyo programlarını yayımladığı köşesindeki bilgilere göre Âşık Veysel, İbrahim ile birlikte ilk defa 15 Nisan 1936'da radyo dinleyicisiyle buluşmuştur. Cumhuriyet'in ilanından sonra basında gelişmeler olunca Âşık Veysel, kendi ifadesine göre 1933-35 yılları arasında radyoya davet edilmiş ve orada bazı şiirlerini okumuştur. Onun dinleyicileri arasında Gazi Mustafa Kemal de vardır. Âşık Veysel'in anlatımına göre; onlar radyodan ayrıldıktan sonra Atatürk, Dolmabahçe'den radyoya telefon ederek kendilerini görmek istemiş, fakat kimse onlara ulaşamamıştır. Âşık Veysel, ertesi gün Atatürk'ün bulunduğu köşke gelmiş olsa da ikinci kez Gazi Mustafa Kemal'le görüşme imkânını bulamamıştır.

Dönemin Sivas Milli Eğitim Müdürü Ahmet Kutsi Tecer, 1941 yılında Âşık Veysel'in Arifiye Köy Enstitüsüne saz öğretmenini olarak atanmasını sağlamıştır. Hayatının en içli ve en güzel şiirlerini bu dönemde söyleyip yazdıran âşık, Arifiye Köy Enstitüsü dışında Hasanoğlan (1942), Eskişehir Çifteler (1943), Kastamonu Gülköy (1944), Yıldızeli Pamukpınar (1945), Samsun Ladik Akpınar (1946) köy enstitülerinde birer yıl saz öğretmenliği yapmıştır. Saz öğretmenliğinin dışında bazı köy enstitülerinde ise değişik zamanlarda konserler vermiş, halkevlerinin çeşitli toplantılarında şiirler söylemiştir. 1946'da saz öğretmenliğini bırakan Âşık Veysel, köyüne dönerek orada bir meyve bahçesi kurmuştur.

Âşık Veysel için Türk Folklor Araştırmaları Dergisi (İhsan Hınçer) önderliğinde, çeşitli kurum ve kuruluşların da desteğiyle İstanbul'da (1952) jübile yapılmıştır. Bu gecede Ahmet Kutsi Tecer, Bedri Rahmi Eyuboğlu, Mes'ut Cemil, Eflatun Cem Güney ve Behçet Kemal Çağlar Âşık Veysel'i çeşitli yönleriyle tanıtmışlardır. Gecede Vedat Nedim Tör, Yaşar Kemal Göğçeli, Ercüment Behzat Lav ve Orhon Arıburnu ise âşığın şiirlerinden örnekler sunmuşlardır. Benzer bir jübile de Ankara'da yapılmıştır.

1965'te Âşık Veysel: "Ana dilimize ve milli birliğimize yaptığı hizmetlerden ötürü, yaşadığı sürece vatanî hizmet

Âşık Veysel'in 3 Nisan 1934 günü Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde yayımlanan fotoğrafı.

tertibinden" TBMM tarafından aylık bağlanarak ödüllendirilmiştir. Âşık Veysel, II. Sivas Halk Şairleri Bayramı (30 Ekim 1964) ve Konya II. Âşıklar Bayramı'na (28-30 Ekim 1967) katılmıştır. Konya II. Âşıklar Bayramı'nda yarışmaya katılmayıp jüri üyesi olarak görev yapmıştır. Âşık Veysel, 15 Ağustos 1971 tarihinde Nevşehir ilinin Hacı Bektaş ilçesinde verdiği konserden sonra rahatsızlanmış, 21 Mart 1973 tarihinde vefat etmiştir. Onun ölümünden sonra Hürriyet gazetesinin açmış olduğu kampanya dâhilinde çok kısa bir süre içerisinde 335 bin lira toplanmış ve bu paranın 200 bin lirası ile Veysel'in heykeli yapılırken geri kalan para ile köyünde bulunan okulun ihtiyaçları karşılanmıştır. Sivrialan köyünde bulunan Âşık Veysel Şatiroğlu'nun evi, Kültür Bakanlığı tarafından kamulaştırılmış ve 1982 yılında müze olarak ziyarete açılmıştır. Âşık Veysel Şatiroğlu'nun ölümünün üzerinden epey geçtikten sonra muhtaç durumda bulunan eşi Gülizar Şatiroğlu'na ise 1990 yılında vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması, Bakanlar Kurulu'nca kararlaştırılmıştır.

İlk saz eğitimini Molla Hüseyin'den alan Âşık Veysel, usta malı şiirler öğrenip söylediği Camşıhlı Ali Ağa vesilesiyle Emrah, Tarsuslu Sıtkı, Hüseyin, Kul Sabri, İğdecikli Veli, Kemter Baba, Pir Sultan Abdal gibi âşıkların şiirlerini ezberlemiş ve saz eşliğinde söylemiştir. Badeli bir âşık olmayan Veysel, 40 yaşına kadar usta malı şiirler söylemiş, bu yaştan sonra ise kendi şiirlerini söylemeye başlamıştır. Şiirlerini saz eşliğinde icra eden Âşık Veysel'in genellikle 11'li hece ölçüsüyle şiirleri vardır. Çoğunlukla koşma, destan tarzında ve ağıt türünde örnekler veren âşığın az da olsa taşlamaları bulunmaktadır. Şiirlerinde sade, içten, samimi bir üslup görülmektedir. Aşk, gurbet, ayrılık, hayatın faniliği, içinde yaşadığı toplumun kültürel değerleri, pek çok tabiat unsuru, okul ve hastane, hayatında yer eden önemli devlet adamları ve vatan sevgisi gibi konular işlenmiştir. Âşık Veysel, yaşadığı coğrafyanın ve Türk insanının özelliğini, yaşadığı dönemin pek çok sosyal ve toplumsal (Kıbrıs Olayları ve Dumlupınar Denizaltısı'nın batması vb.) olayını da şiirlerine taşımıştır.

Şiirlerinde eşi, annesi ve çocuklarının dışında hayatında iz bırakmış kişilerin adları da görülmektedir. Sivas Millî Eğitim Müdürü Ahmet Kutsi Tecer, Sivas Halkevleri Başkanı Nüzhet Çubukçu, Raşit, Veysel'in annesi, Gülizar Hanım, Doktoru Kemal Fikret Arık vb. bunlar arasında yer almıştır. Konya Âşıklar Bayramı'na katıldığında ziyaret ettiği Mevlâna, sık sık ziyaret ettiği Hacı Bektaş Velî, ünlü nüktedan Neyzen Tevfik de manevî dünyasında yer alan büyüklerdir.

Doğaya saygılı, değer veren, tabiat sevgisiyle dolu Âşık Veysel şiirlerinde, görmeyen gözleriyle canlı bir tabiat oluşturmuştur. Onun dünyasındaki tabiatın, çiçeklerin yeri konuşmalarında da karşımıza çıkmaktadır. Halk türkülerinin son zamanlarda yenileştirilmiş, armonize edilmiş şekilleri hakkında fikri sorulduğunda o şu cevabı vermiştir: "Yüksek dağlarda güzel rayıhalı küçük, beyaz çiçekler olur. Şehirliler bunları görür, bayılırlar, bahçelerinde bu çiçekleri yetiştirmek isterler, yetiştirirler, hatta dağların çiçeği orada daha beyaz, daha gösterişli olur, olur ama artık rayiha o rayiha değildir." Bu sözleriyle onun hem tabiatı nasıl canlı bir şekilde tasvir ettiği hem de halk türkülerini yenileştirme düşüncesine karşı bakış açısı görülmüş olur.

Konu bakımından çeşitlilik gösteren şiirlerinde Yunus Emre ve Karacaoğlan'ın etkisi görülmektedir. Tasavvufî konulara, özellikle vahdet-i vücûd düşüncesine de yer vermiştir. Daima birleştirici, kaynaştırıcı bir tavır içinde olan Âşık Veysel'in şiirlerinin özünde insan sevgisi, barış arzusunun yanında kardeşlik ve birlik düşüncesi de yer almaktadır. Fikir ayrılıklarına saygı duyup insana insan olarak değer vermiş, ırk ayrımını eleştirmiş, sen-ben ayrımını istememiştir.

Âşık Veysel, vatanını seven, onu koruyan, daima yükselmesini arzulayan ve bunun için çalışmak gerektiğini şiirlerinde vurgulayan biridir. Vatan sevgisinin kişiyi çalışmaya teşvik ettiğini ve vatanını sevenlerin milletine, ülkesine karşı borcunu çalışarak ödemesi gerektiğini şiirleriyle dile getirmiştir. Ona göre vatan aşkıyla çalışan insanın geride kalması

mümkün değildir. Âşığın Atatürk döneminde yaşaması, ülkenin zor şartlardan nasıl kurtarıldığını görmesi bu konular üzerinde fazla durmasında etkili olmuştur. Vatan uğruna verilen şehitler, karşılaşılan zorluklar Âşık Veysel'in vatan ve millet aşkını, Türklük duygusunu daima diri tutmuştur. Halkevleri ve köy enstitüleri gibi Cumhuriyet'in kurumlarına olan sempatisiyle Âşık Veysel, şiirlerinde devletin ve inkılâpların yanında olduğunu göstermiş, vatandaşlar arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde doğru yolun Atatürk yolu olduğunu dile getirmiştir.

Âşık Veysel, şiirlerinin yanı sıra bazı konserlerinde halk nesrinin türlerinden örnekler vermiştir. Bunun yanında masallar ve esprilere de yaşantısında yer vermiştir. Onun plağa okuduğu ilk türkü ise kime ait olduğu konusunda çeşitli rivayetler olan ve rivayetlerin XIX. yüzyıl halk şairlerinden İğdecikli Veli üzerinde yoğunlaştığı "Mecnun'um Leylamı Gördüm" isimli türküdür.

Âşık Veysel hakkında bugüne kadar pek çok kitap, yüzlerce makale, armağan dergi, özel sayılar ve sempozyumlar yapılmış, bildiriler sunulmuştur. Senaryolar yazılmış, filmler çekilmiş, tiyatro oyunları sergilenmiş, belgeseller yapılmış, hakkında haberler çıkmış, televizyon programları düzenlenmiştir. Hayatı, şiirleri ve müziği hakkında çeşitli üniversitelerde yüksek lisans ve doktora çalışmaları yapılmıştır.

Damlanur KÜÇÜKYILDIZ GÖZELCE

KAYNAKÇA

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Kararlar Daire Başkanlığı, 30-18-1-2/652-52-2, 24.05.1990.

Hakimiyeti Milliye, 3 Nisan 1934, s. 1.

Cumhuriyet, 15 Nisan 1936, s. 4.

Ulus, 29 Nisan 1939, s.4.

Ulus, 23 Şubat 1941, s.1.

Ulus, 24 Şubat 1941, s. 4.

Ulus, 23 Mayıs 1943, s.6.

ALPTEKİN, Ali Berat, "Âşık Veysel Şatıroğlu", **Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/asik-veysel-satiroglu> (Erişim Tarihi: 15.01.2021).

ALPTEKİN, Ali Berat, **Âşık Veysel**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 2009.

BÂKİLER, Yavuz Bülent, **Âşık Veysel**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989.

BEKKİ, Salahaddin, "Âşık Veysel'in Esmâ Hanım'la Evliliği ve Yaygın Bir Fakelore Örneği Olarak Ayakkabı Öyküsü", **Prof. Dr. M. Fatih Köksal'a Armağan**, (Ed. Giyasi Babaarslan, Serpil Mutlu Kırılı, Oğuzhan Kırılı ve Meltem Yılmaz), Dün Bugün Yarın Yayınları, İstanbul 2021, s. 363-376.

BİNYAZAR, Adnan, **Uzun İnce Yolda Âşık Veysel Hayatı, Sanatı, Eserleri Üzerine Bir İnceleme**, Tel Yayınları, İstanbul t.y.

CÖMERT, Eray, **Millî Kültür Taşıyıcılığında Usta Malı Çalıp Söyleme Geleneği Temsilcisi Olarak Âşık Veysel**, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2017.

DÜZGÜN, Dilaver, "Âşık Edebiyatı", **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı** (Ed. M. Öcal Oğuz vd.), Grafiker Yayınları, Ankara 2014, s. 287-344.

GÜLDAŞ, Tufan, **Âşık Veysel ve Müziği**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 1993.

KARAÇAĞIL, Abdullah, **Âşık Veysel'in Şiirlerinin Vatan, Millet, Din, Bayrak Kavramları Açısından İncelenmesi**, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun 2019.

KAYA, Doğan, **Âşık Veysel**, Sivas Valiliği Yayınları, Sivas 2004.

OĞUZCAN, Ümit Yaşar, **Âşık Veysel Dostlar Beni Hatırlasın Bütün Şiirleri, Sanatı, Hayatı**, Miyatro Yayınları, İstanbul 1984.

OĞUZCAN, Ümit Yaşar, **Âşık Veysel Hayatı-Şiirleri ve Hakkında Yazılanlar**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1972.

OY, Aydın, "Âşık Veysel", **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Cilt: 4, s. 6, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1992.

ÖZ, Gülağ, **Bütün Yönleriyle Âşık Veysel Yaşamı Sanatı Şiirleri**, Ayyıldız Yayınları, Ankara 1994.

ÖZEN, Kutlu, **Âşık Veysel Hayatı ve Şiirleri**, Sivas Belediyesi Yayınları, İstanbul 2018.

PEHLİVAN, Battal, **Âşık Veysel Yaşamı-Sanatı-Şiirleri Üzerine Bir İnceleme**, Deniz Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1984.

SAKAOĞLU, Saim, **Âşık Edebiyatı Araştırmaları**, Kömen Yayınları, Konya 2014.

SEFERCİOĞLU, Nejat-Aydın KURAN, **Âşık Veysel Bibliyografyası**, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1983.

TURAN, Metin, **Âşık Veysel Yaşamı Sanatı Şiirleri**, Prospero Yayınları, Ankara 1994.

TUTU, Sıtkı Bahadır **Âşık Veysel Şatıroğlu (Hayatı, Eserleri ve Müzik Kimliği)**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2008.

UYGUNER, Muzaffer, **Âşık Veysel Yaşamı Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler**, Bilgi Yayınevi, Ankara 1990.

YURDUŞEN, Yasemin, **Âşık Edebiyatı Halk Şiiri'ndeki Eğitsel ve Öğretisel Unsurlar (Âşık Veysel Örneği)**, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2013.

görsel

kaynağı:

<https://www.sabah.com.tr/kultur-sanat/2019/03/21/asik-veysel-kimdir-asik-veysel-satiroglunun-hayati> (Erişim Tarihi: 19.01.2021).

21/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/asik-veysel-satiroglu-1894-1973/?pdf=5073> adresinden erişilmiştir